

Wystawa: 1939. Wojna przez pryzmat wstążki i kamienia

Odnaka Armii Krajowej za udział w „Akcji Burza”

Akcja Burza była największą operacją wojskową przeprowadzoną na terenie Polski przez rząd w Londynie. Rozkazem Komendanta Głównego Armii Krajowej, gen. Tadeusza Komorowskiego, z listopada 1943 roku żołnierze Armii Krajowej rozpoczęli rozległe działania sabotażowe i dywersyjne przeciw Niemcom. Wojska radzieckie, zbliżające się do granic Polski przed 1939 roku, przyspieszyły decyzje mające chronić Polskę przed wpływami sowieckimi.

Dnia 3 lutego 1944 roku delegat Rządu na Kraj Jan Stanisław Jankowski powołał Krajową Radę Ministrów. Utworzona podziemna władza miała być legalną w przyszłej wywołanej Ojczyźnie. Oddziały AK rozpoczęły akcję reaktywowania dużych jednostek wojskowych o nazwach pułków i dywizji z okresu II Rzeczypospolitej. Powstała 5. Dywizja Piechoty, 3. Zamojska Dywizja Piechoty z płk Adamem Świtalskim na czele, 14. Pułk Ułanów, 9. Podlaska DP z gen. Ludwikiem Bittnerem, 27. Wołyńska DP dowodzona przez płk Jana Kotowicza i wiele innych. Te związki taktyczne rozpoczęły współpracę z Armią Radziecką w wyzwoleniu naszych miast i wsi. Żołnierze AK pierwsi oswobodzili Wilno, Lwów, Chełm, Włodawę, Siedlce, Węgrów i inne miejscowości. Ustanawiano polskie władze i ujawniali się delegaci R.P.

Przez wiele miesięcy na bazie prób zaufania wyzwalano wspólnie całe obszary kraju. Ujawniło się około 100 000 żołnierzy i dowódców Armii Krajowej. Jednak brak współpracy politycznej Rządu w Londynie z aliantami, nieznaną wizją kształtu i roli Polski w przyszłej wywołanej Europie dawało Armii Radzieckiej i służbie bezpieczeństwa NKWD nieograniczoną władzę na wyzwolonych polskich terenach. Związek Radziecki oficjalnie na forum międzynarodowym, jako przedstawiciel Polaków, przedstawiał Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego, a siłę wojskową to 1. Dywizję Piechoty im. Tadeusza Kościuszki pod dowództwem gen. Zygmunta Berlinga. Rosjanie rozwiązywali polskie jednostki bojowe AK, a żołnierzy zmuszano do wstąpienia w szeregi armii utworzonej na terenie ZSRR. Tych, którzy odmówili aresztowano, osadzano

w więzieniach i obozach koncentracyjnych, wywożono w głąb Rosji. Ogółem tym skrajnym działaniom poddano 50 000 żołnierzy. Przedstawiciele ustanowionych przez AK władz polskich i delegaci z Londynu byli aresztowani i osadzani w więzieniach. Wielu zginęło.

Akcja Burza rozpoczęła się na Wołyniu 15 stycznia 1944 roku, a zakończyła w Okręgu Krakowskim 21 listopada na rozkaz gen. Leopolda Okulickiego. W jej przebieg wpięto się Powstanie Warszawskie, Akcja Ostra Brama, akcja „Julia” i „Deszcz”. „Burza” objęła teren Wołynia, Podola, Wilno i Nowogródek, Białystok, Tarnopol, Stanisławów i Lwów, Lublin, Kraków, Radom – Kielce, Łódź.

Założono następujące cele: uświadomienie ZSRR, że na wyzwolanych terenach Polski będących w granicach przed 1939r. władzę polityczną i wojskową sprawuje Rząd Emigracyjny w Londynie; negację granicy wschodniej powstałej na mocy traktatu Ribbentrop – Mołotow; uznanie Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie i jednostek AK w kraju, za siłę wojskową i armie przyszłego państwa. Te cele nie zostały osiągnięte w takim stopniu aby wystąpiła zmiana sowieckiej polityki wobec Polski na arenie rozmów i uzgodnień z aliantami. ■

Jan Henryk Waluś
Odnaka będzie prezentowana na wystawie w Muzeum Mazowieckim na przetłomie sierpnia i września 2009 roku z okazji 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej.